FACULTY OF LAW
University of Lund
Michael Bogdan
Professor of Comparative and Private International Law

2011-12-27

Oponentský posudek

disertační práce JUDR. Lenky Bezouškové LL.M

Problematika osobního statusu a rodiny v islámském právu (198 str.)

Posuzovaná disertační práce se zabývá některými vybranými otázkami islámského rodinného práva, zejména uzavřením a zánikem manželství, jakož i některými majetkovými aspekty sňatku a rozvodu. Nelze popřít, že se jedná o tematiku zajímavou a dnes již i v České republice aktuální. I přes rostoucí počet jak přistěhovalců z islámských zemí tak i českých konvertitů je islámské rodinné právo mezi českými právníky do velké míry neznámé a setkává se mezi nimi také s mnoha předsudky (v tom směru se čeští právníci bohužel neliší od svých kolegů v jiných evropských zemích).

"Ideální" náboženské islámské právo, založené na výkladech Koránu, sunny atd. je věcí náboženského přesvědčení. Jako takové není závislé na uznání ze strany státní moci a je především předmětem zájmu teologů (stejně jako u práva kanonického lze diskutovat zda se vůbec jedná o právo v úzkém slova smyslu). Pro tradiční právníky, kupř. v oboru rodinného práva, je islámské právo ovšem přesto relevantní, a to hlavně proto, že se na něm v menším nebo větším rozsahu zakládá pozitivní rodinné právo v řadě konkrétních zemí, i když s mnoha variacemi. Čeští právníci jsou proto konfrontováni s islámským právem v rámci mezinárodního práva soukromého a procesního. Na první pohled by se mohlo zdát, že stačí studovat právo té nebo té islámské země, obzvláště pokud bylo kodifikováno, a že znalosti islámské teologie, kupř. o různých islámských "školách", nejsou zapotřebí. Takový názor by ale byl mylný, jednak proto, že tyto znalosti jsou často užitečné nebo dokonce i nutné pro správnou interpretaci státních norem a také proto, že v mnoha případech legislativní úprava chybí a islámské právo se aplikuje jako takové, přičemž se v konkrétní zemi obvykle dává přednost učení té nebo oné "školy".

Islámské právo může z hlediska českých právníků být aktuální také v situacích kdy se bezesporu aplikuje právo české. Jako jediný příklad uvedu situaci kdy dva v České republice trvale bydlící čeští občané muslimského

Postal address
Box 207
221 00
LUND

Visiting address
Lilla Gråbrödersgatan 4

Telephone
+46 46 222 10 94 (direct)
+46 46 222 00 00 (operator)

Fax
046 - 222 44 44

E-mail
Michael.Bogdan@jur.lu.se

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta právnická

vyznání uzavřou v České republice sňatek, přičemž se manžel s ohledem na jejich náboženství zaváže manželce vyplatit tzv. *mahr*. České právo by snad kvalifikovalo takový *mahr* dle občanského zákoníku jako smouvu darovací, ale v případě sporu o jejím obsahu by se nemělo přehlédnout, že strany asi měli v úmyslu aby byla chápána a vykládána v souladu s jejich náboženskými představami, t.j. v souladu s předpisy islámu.

S ohledem na uvedené lze jen uvítat, že se disertační práce JUDr. Bezouškové neomezuje na prezentaci rodinného práva jednotlivých islámských zemí, nýbrž že se zaměřuje hlavně na to co je společné pro celý islámský svět nebo alespoň pro celou významnou "školu", i když práce obsahuje i užitečné informace, mnou chápané především jako ilustrace a příklady, o pozitivním právu některých států. Musím se přiznat, že nejsem natolik odborníkem na islámské právo abych se mohl jednoznačně vyjádřit o pravdivosti všech faktů a správnosti všech údajů, ale můžu říct, že v těch oblastech, kde určité znalosti mám, jsem neshledal žádných chyb. To se týče nejenom rodinného práva ale i velice užitečních úvodních kapitol, kde autorka obeznamuje čtenáře mimo jiného s prameny islámského práva, hlavními právními "školami" a základními principy islámské právní teorie a jurisprudence.

Za kladný rys práce považuji i autorčin jasný a pedagogický styl, díky kterému se práce čte dobře a bez zbytečné námahy. Nemám proto žádné kritické připomínky týkající se takových aspektů jako je struktura, členění a literární úroveň. Jako čtenář neznalý arabštiny jsem vděčen i za "Slovník nejčastěji používaných termínů" islámského práva, i když by slovník mohl být úplnější a zahrnout veškeré arabské výrazy vyskytující se v textu.

Nemám pochyb o autorčině sečtělosti v oboru její práce. S ohledem na tému je samozřejmé, že se jedná především o literaturu zahraniční. Té je ovšem na toto téma tolik, že selektivnost je naprostou nutností. Je pozitivní, že autorka kromě literatury v angličtině, jejíž zvládání dnes již je naprostou samozřejmostí, prostudovala i značné množství prací v němčině. Existuje ovšem i mnoho relevantních prací kupř. ve francouzštině, což souvisí nejen s koloniální minulostí Francie ale také s velkým počtem muslimů dnes trvale tam žijících, a je určitým nedostatkem, že tyto práce nejsou zohledněny. Není také zřejmé zda a v jakém rozsahu autorka ovládá arabštinu (dle bibliografie díla v arabštině použity nebyly), ale znalost arabštiny nepovažuji za nutnou: islámský svět je mnohem větší než svět mluvící arabsky a klasická díla islámského práva (samozřejmě včetně Koránu) jsou dnes přístupná v (mnoha) překladech do moderních světových jazyků.

Postal address	Visiting address	Telephone	Fax	E-mail
Box 207 221 00 LUND	Lilla Gråbrödersgatan 4	+46 46 222 10 94 (direct) +46 46 222 00 00 (operator)	046 - 222 44 44	Michael.Bogdan@jur.lu.se

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta právnická
oddělení ...

FACULTY OF LAW
University of Lund
Michael Bogdan
Professor of Comparative and Private International Law

2011-12-27

Bibliografie obsahuje i vícero děl v češtině. Nemohu tvrdit, že mám úplný přehled o již existující odborné literatuře o islámském rodinném právu v češtině a proto se težko mohu vyjádřit o novém přínosu disertační práce pro českou vědu v oboru občanského práva nebo pro českou srovnávací pravovědu. Neshledávám ale žádný důvod podezírat, že by posuzovaná disertační práce byla jednoduchou kompilací jiných českých prací.

Určitou slabostí práce je dle mého názoru to, že je ve značné míře deskriptivní. Samotné zvolené téma disertace je ovšem takového druhu, že vyžaduje shromáždění a popis velikého množství objektivně existujících skutečností, jako jsou známé výroky a názory různých islámských autorit, které autorka může jedině konstatovat a popsat, ale s kterými těžko může polemizovat. Od právnické disertace nelze samozřejmě vyžadovat argumentaci a zaujmutí stanoviska pro nebo proti „pravověrnosti" nebo „správnosti" té či oné náboženské islámské teze (takové stanovisko je dokonce nemožné pokud autor sám není muslim). To také není úmyslem posuzované disertační práce, která si spíše klade otázku do jaké míry moderní zákonodárci v islámském světě kopírují „klasické" islámské právo nebo využívají diverzity autorit ke prospěchu dnešní společnosti (str. 5).

Práce podává přehledným a přesvědčivým spůsobem cenné (i když většinou pro znalce v oboru ne nové) informace o islámském právu, jak o jeho pramenech a principech tak i o detailní úpravě řady rodinněprávních otázek. Nepochybuji o tom, že tato prezentace si vyžádala značné množství vysoce kvalifikovaného úsilí. Výsledek by nicméně získal na kvalitě kdyby byl obohacen o hlubší kritickou analýzu jak společenských a historických kořenů islámských norem tak i jejich dopadu v současné islámské (a možná i evropské) společnosti. Nechci tím říct, že taková analýza úplně chybí (viz kupř. několik slov na str. 63, 78, 113 a 160, jakož i krátký závěr na str. 182-183), ale dle mého názoru jí mohlo a mělo být víc. Na újmu věci by taky nebyla alespoň zmínka o problematickém vztahu některých popisovaných norem islámského rodinného práva k mezinárodně uznávaným právním normám o lidských právech – v právnické disertaci by kupř. právo otce provdat dceru navzdory jejímu nesouhlasu zasloužilo hodnocení z hlediska konkrétních lidských práv spíše než lakonické konstatování, že takové právo otce „je námi vnímáno jako nespravedlivé a v rozporu s právy dítěte" (str. 78).

Shrnující závěr

JUDr. Bezoušková prokázala svou disertační prací hluboké znalosti o islámském právu a také schopnost spracovat a pedagogicky úspěšně prezentovat rozsáhlý a relativně obtížný materiál. Její záslužná práce má

Postal address
Box 207
221 00
LUND

Visiting address
Lilla Gråbrödersgatan 4

Telephone
+46 46 222 10 94 (direct)
+46 46 222 00 00 (operator)

Fax
046 - 222 44 44

E-mail
Michael.Bogdan@jur.lu.se

FACULTY OF LAW
University of Lund
Michael Bogdan
Professor of Comparative and Private International Law

2011-12-27

---

předpoklady, pokud se stane všeobecně přístupnou, sloužit jako důležitá pomůcka pro právní praxi kdykoli se tato dostane do styku s islámským právem, především právem manželským. I přes určité výhrady, týkající se ne zcela využitých možností kritické analýzy, jsem toho názoru, že práce splňuje požadavky kladené na doktorskou disertaci. Práce je spůsobilá k obhajobě a v případě úspěšného obhájení může sloužit jako podklad k udělení vědeckého doktorátu (Ph.D.).

Prof. JUDr. Michael Bogdan, jur.dr.
Právnická fakulta Univerzity v Lundu, Švédsko

Postal address	Visiting address	Telephone	Fax	E-mail
Box 207 221 00 LUND	Lilla Gråbrödersgatan 4	+46 46 222 10 94 (direct) +46 46 222 00 00 (operator)	046 - 222 44 44	Michael.Bogdan@jur.lu.se